

Bu makaleye şu şekilde atıf yapılır: Kocabiçak A. (2025). Mantar: Eski Mezopotamya Kehanetlerinde Bir Gözlem Nesnesi, Mantar Dergisi, 16(2) 133-139.

Geliş(Received) :01.09.2025

Kabul(Accepted) :03.10.2025

Araştırma Makalesi

Doi: 10.30708/mantar.1775252

Mantar: Eski Mezopotamya Kehanetlerinde Bir Gözlem Nesnesi

Aydanur KOCABIÇAK^{1*}

*Sorumlu yazar: aydanur.aker@samsun.edu.tr

¹ Samsun Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Canik, Samsun.
aydanur.aker@samsun.edu.tr

Öz: Bu makale, Eski Mezopotamya'da mantarların kehanetsel anlamlarını ve ritüel bağlamda üstlendikleri işlevleri incelemektedir. Mezopotamya kültüründe doğada gözlemlenen olaylar, tanrısal iradenin tezahürleri olarak değerlendirilmiş; bu çerçevede, doğal yollarla ortaya çıkan mantarlar da kehanetsel işaretler arasında kabul edilmiştir. Özellikle *šumma ālu* kehanet serisinin on ikinci tableti, bu tür gözlemleri ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Söz konusu tablette, bir evin kuzey, güney, doğu veya batı duvarlarında ya da kapılarında beliren mantarların konumları, renkleri ve biçimleri temel alınarak; uzun ömür, refah, ölüm, hastalık veya servet kaybı gibi olumlu ya da olumsuz sonuçlara dair öngörülerde bulunulmuştur. Bu tehditlerin bertaraf edilmesi amacıyla ise, uğursuzluğu gidermeye yönelik ritüellerin icra edildiği anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Mantar, Kehanet, Ritüel, Uğursuzluk

Fungus: An Object of Observation in Ancient Mesopotamian Divination

Abstract: This article examines the divinatory significance of fungi in Ancient Mesopotamia and the functions they assumed within a ritual context. In Mesopotamian culture, phenomena observed in nature were interpreted as manifestations of divine will; within this framework, fungi that appeared spontaneously were also regarded as omens. In particular, the twelfth tablet of the *šumma ālu* omen series provides a detailed account of such observations. According to this tablet, the position, color and shape of fungi emerging on the northern, southern, eastern or western walls of a house, as well as on its doors, served as the basis for prognostications concerning long life, prosperity, death, illness or the loss of wealth. In order to neutralize these potential threats, apotropaic rituals aimed at dispelling misfortune were performed.

Keywords: Fungus, Divination, Ritual, Bad Luck

Giriş

Mantarlar, canlılığın sürdüğü hemen her ortamda gelişebilen ve doğada oldukça yaygın biçimde rastlanan organizmalardır (Duman ve Sarper, 2023). Kendiliğinden beliren mantarlar toprak, ahşap, taş ya da duvar gibi farklı yüzeylerde ortaya çıkabilmektedir. Bu özellikleriyle mantarlar, Eski Mezopotamya'da yalnızca biyolojik varlıklar değil, aynı zamanda kozmik düzenin dışavurumlarından biri olarak kabul edilmiştir.

Mezopotamyalılar, tanrıların geleceğe dair mesajlarını işaret olarak adlandırılan alametler aracılığıyla ilettiğine inanırlardı (Hunger ve Pingree, 1999). Bu işaretler kurban hayvanlarının iç organlarında, suya damlatılan yağın yayılma biçiminde, gökyüzü gözlemlerinde ya da günlük hayatta rastlanan olağandışı olaylarda ortaya çıkabilmekteydi. Mantarlar da bu çok biçimli alamet yapısının bir parçası olarak değerlendirilmiş; evin kapısında, duvarında ya da bir eşya üzerinde ansızın

CC BY 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır / Licensed under the CC BY 4.0 International License.

Atıflamada APA stili kullanılmıştır, iThenticate ile taranmıştır./ APA style was used in citation, plagiarism was checked with iThenticate.

beliren bir mantar, yaklaşan hastalık, ölüm ya da toplumsal olayların habercisi olarak yorumlanmıştır. Bu durum, mantarları hem dikkatle izlenmesi gereken gözlem nesnelere hem de ritüel müdahaleyle etkisiz hale getirilmesi gereken sembolik tehditler haline getirmiştir.

Bu çalışma, Eski Mezopotamya'da doğa gözlemlerine dayalı kehanet pratikleri içinde mantarın nasıl anlamlandırıldığını ve bu anlamların hangi ritüel uygulamalara dönüştüğünü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın materyalini, Mezopotamya kehanet geleneğinin iki temel metinsel türü olan *šumma ālu* serisine ait kehanet metinleri ile uğursuzluğu ortadan kaldırmak için yapılan ritüel metinleri oluşturmaktadır. *šumma ālu ina mēlê šakin* ("Eğer bir şehir bir tepenin üzerine kurulmuşsa...") formülüyle başlayan ve yüzlerce tableten oluşan bu kehanet serisi gündelik yaşam, çevresel koşullar ve bireyin bedeni gibi çeşitli bağlamlarda gözlemlenen işaretleri tanrısal anlamlarıyla sistematik biçimde yorumlamaktadır. Bu seri içinde, özellikle mantarların doğal çevrede belirmesiyle ilgili gözlem cümleleri taranarak filolojik ve içerik temelli bir analiz yapılmıştır. Buna karşılık uğursuzluğu kovma metinleri, kötü alametlerin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik uygulanan ritüel pratiklerini içermektedir. Genellikle bir kehanet dizisinin ardından gelen bu ritüeller; uğursuz etkileri ortadan kaldırmak, tanrılarla barışı sağlamak ve bireyin ya da toplumun yeniden ilahi düzene uyumunu gerçekleştirmek amacıyla kurgulanırdı.

Bulgular

šumma ālu serisi, sistematik ve kapsamlı biçimde sürekliliği genişletilen, Akadca'daki en büyük kehanet koleksiyonlarından biridir (Guinan, 1989). Bu serinin on ikinci tableti, özellikle evin içerisinde veya çevresinde belirli bir mantar türünün görünmesiyle ilgili kehanetleri konu alır. Tablet, mantarların konumuna, fiziksel özelliklerine (renk, yüzey, büyüme biçimi vb.) ve buldukları yerlere göre değişen anlamlar içerir. Kırmızı, yeşil, beyaz, siyah, parlak ya da çıkıntılı yüzey gibi tanımlamalarla nitelenen bu mantar betimlemeleri, kehanetin niteliğini belirleyen temel unsurlar arasında yer alır.

On ikinci tablet toplamda 92 adet kehanet içerir ve bunların hemen hepsi günümüze kısmen de olsa ulaşmıştır. (Freedman, 1998). Bu kehanetler arasında, mantarın evin belirli bir bölgesinde belirmesi durumunda ölüm, mülkiyet kaybı, hastalık veya toplumsal kargaşa gibi olumsuz sonuçların ortaya çıkacağına dair yorumlar yer almaktadır.

Beyaz Mantar

Eski Mezopotamya kehanet sisteminde evin içinde ya da çevresinde beliren mantarlar, özellikle beyaz renkli

olanlar, olağandışı ve uğursuz kabul edilen işaretler arasında yer almaktadır.

Bir mantarın evin kuzey duvarında belirmesi, ev sahibinin ölümü ya da ailenin dağılması gibi felaketlerin habercisi olarak yorumlanırken; mantarın evin hangi bölümünde, ne renkte ve ne biçimde ortaya çıktığı, kehanetlerin değerlendirilmesinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Kehanet metinlerinin büyük çoğunluğu, mantarın fiziksel konumuna bağlı olarak farklı yorumlar içermektedir. Bu durum, Mezopotamya'da mekânın sembolik hiyerarşisiyle doğrudan ilişkilidir; zira evin her bir yönü ve bölgesi, farklı kozmolojik anlamlarla yüklüdür ve bu anlamların kehanet sisteminin temelini oluşturması muhtemeldir. Kehanet metninin ilgili yerleri şöyledir (Freedman, 1998):

1. Eğer bir adamın evinde beyaz mantar belirirse, [...] ölecektir.
2. Eğer bir evin girişinde beyaz mantar belirirse, [...]
3. Eğer avlunun kapı girişinde beyaz mantar belirirse, [...]
4. Eğer avlunun kapı girişinde beyaz mantar belirirse, o ev [...] onun için kurulacaktır.
5. Eğer avlunun kapı girişinde beyaz mantar belirirse, o evde keder olacaktır.
6. Eğer bir adamın evinin sağ tarafında beyaz mantar belirirse, [...]
7. Eğer bir adamın evinin sol tarafında beyaz mantar belirirse, [...]
8. Eğer bir adamın evinin hem sağ hem sol tarafında beyaz mantar varsa, [...]
9. Eğer bir adamın evinin kutsal alanında beyaz mantar belirirse, [...]
10. Eğer kutsal alanın girişinde beyaz mantar belirirse, [...]
11. Eğer evin bir kanadında beyaz mantar belirirse, [...]
12. Eğer kutsal odada beyaz mantar belirirse, [...]
13. Eğer kutsal odanın sağında beyaz mantar varsa, [...]
14. Eğer kutsal odanın solunda beyaz mantar varsa, [...]
15. Eğer bir depoda beyaz mantar varsa, o ev yıkıma uğrayacaktır.
16. Eğer bir adamın evinin ortasında beyaz mantar varsa, o ev mühürlenecektir.
17. Eğer bir adamın evinin sağ tarafında beyaz mantar varsa, o ev dağılacaktır.
18. Eğer bir adamın evinin sol tarafında beyaz mantar varsa, o evde durum normal olacaktır.
19. Eğer bir adamın evine giden yolda beyaz mantar belirirse, o ev sıkıntı yaşayacaktır.
20. Eğer taş değirmende beyaz mantar belirirse, o ev dağılacaktır.

21. Eğer bir adamın evinin içinde beyaz mantar varsa, o evin kârı kaybolacaktır.

22. Eğer bir evin girişinin sağ tarafında beyaz mantar varsa, o evin sahibi ölecektir [?].

23. Eğer bir evin girişinin sol tarafında beyaz mantar varsa, o ev için keder olacaktır.

24. Eğer bir girişte beyaz mantar varsa, o ev yakında [...]

25. Eğer bir adamın evinde çok fazla miktarda beyaz mantar varsa, o evin kazancı kesilecektir.

26. Eğer dış duvarlarda çok miktarda beyaz mantar varsa, o ev yıkıma uğrayacaktır.

27. Eğer iç duvarlarda çok miktarda beyaz mantar varsa, o evin sahibi [...] kötü bir haber alacaktır.

28. Eğer beyaz mantar bir adamın evini tamamen kaplamışsa, o evin sahibi fakirleşecektir.

Yorum

Mezopotamya kehanet literatüründe beyaz mantarın belirdiği mekân, yorumun niteliğini doğrudan belirleyen temel unsurlardan biridir. Giriş kapısı ve avlu gibi evin dış dünyayla temas kurduğu sınır bölgelerinde mantarın belirmesi genellikle keder, ölüm ya da bazı durumlarda yapısal bir yeniden düzenlemeye işaret eder. Kapı, ev ile dışarı arasındaki eşik olduğundan, burada beliren mantar çoğu zaman dış tehditlerin içeriye sızdığına dair bir uyarı olarak değerlendirilmiş olabilir. Ev içindeki yönlere göre yapılan kehanetlerde ise dikkat çekici bir sembolik yapı göze çarpar: Sağ tarafta beliren mantar sıklıkla ölüm, dağılma veya yıkım gibi olumsuz anlamlar taşırken, sol taraftaki mantar bazen nötr ya da daha az tehlikeli bir alamet olarak görülmüştür ki bu da kehanetlerde işaretlerin seçiminin ön ya da arka, sağ ya da sol gibi ikili karşıtlıklara dayandığını göstermektedir (Guinan, 1989, 1996; Schumann ve Ark., 2024). Kutsal alanlarda mantarın görülmesi ise çok daha ağır sonuçlara işaret eder; bu tür kehanetler, ilahi düzenin bozulduğu, kutsallığın ihlal edildiği ve bunun hem evin hem de topluluğun genel yapısına yansıyan bir kriz doğurabileceği anlamına gelir. Depo, öğütme taşı ya da evin genel iç mekânında beliren beyaz mantar ise ekonomik kayıp, üretkenliğin sonu ve geçim kaynaklarının tehdit altında olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bu alanlarda işlevsellik kaybı, evin refahına doğrudan zarar verecek bir olasılık olarak değerlendirilmiştir. Son olarak, evin orta alanı yani yapının kalbi sayılabilecek merkezi bölgeler üzerinde mantarın belirmesi, evin tamamen mühürlenmesi ya da kullanılmayacak olması gibi kapsamlı sonuçların habercisi olarak kabul edilmiştir.

Siyah Mantar

Mezopotamya kehanet metinlerinde beyaz mantarın aksine siyah mantar olumlu anlam taşımaktadır. Bu durum, Mezopotamya kehanet sisteminde renklerin yalnızca görsel nitelikleriyle değil, sembolik değerleriyle

de yorumlandığını göstermektedir. Siyah renk, modern anlayışta sıklıkla karamsarlık ve uğursuzlukla özdeşleştirilse de (Erim, 2000) Mezopotamya düşünce evreninde bu renk bazen istikrar, kalıcılık, bereket ve toprakla özdeşleştirilmiş olabilir. Bu bağlamda siyah mantarın evde görülmesi özellikle kazanç, zenginlik ya da toplumsal statüde yükseliş gibi olumlu gelişmelere işaret eden kehanetlerle birlikte anılmıştır. Kehanet metninin ilgili yerleri şöyledir (Freedman, 1998):

43. Eğer bir adamın evinde siyah mantar varsa, o evde kazanç olacak ve ev zenginleşecektir.

44. Eğer güney tarafında siyah mantar varsa, kazanç düzenli olacaktır.

45. Eğer kuzey tarafında siyah mantar varsa, aynı şekilde kazanç düzenli olacaktır.

46. Eğer doğu tarafında siyah mantar varsa, aynı şekilde kazanç düzenli olacaktır.

47. Eğer batı tarafında siyah mantar varsa, aynı şekilde kazanç düzenli olacaktır.

48. Eğer dört yönde (doğu, batı, kuzey, güney), sağda ve solda siyah mantar varsa, aynı şekilde kazanç düzenli olacaktır.

49. Eğer bir adamın evine giden yolda siyah mantar varsa, her şey olumlu yönde gelişecektir.

50. Eğer bir adamın evinin arka kısmında siyah mantar belirirse, o evin temeli sağlam olacaktır.

51. Eğer bir adamın evinin sağ tarafında siyah mantar belirirse ve adam fakirse, zenginleşecektir.

52. Eğer bir adamın evinin sol tarafında siyah mantar belirirse, o adam saygınlık kazanacaktır.

Yorum

43–52 numaralı kehanetlerde siyah mantarın her durumda refah, istikrar ve sosyal yükseliş gibi olumlu sonuçlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Beyaz mantarın neredeyse tüm varyantlarda ölüm, keder, dağılma ya da ekonomik yıkım gibi olumsuz anlamlar taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, siyah mantarın bu kehanet geleneği içerisinde oldukça istisnai ve ayrıcalıklı bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. 44–48. maddelerde siyah mantarın farklı yönlerde (güney, kuzey, doğu, batı) belirmesi düzenli kazançla ilişkilendirilmiştir. Özellikle 48. maddede siyah mantarın dört ana yönde ve sağ-sol taraflarda birden bulunması, olumlu bir bütünlük oluşturarak evrensel denge ve sürekli refah anlamı taşır. 49. maddede siyah mantarın eve giden yolda görülmesi, kehanet metinlerinde nadir rastlanan biçimde “tamamen hayırlı” olarak tanımlanır. Burada yol yalnızca fiziksel bir geçiş değil, aynı zamanda yaşamın yönü ve bireyin kader yolculuğu olarak da yorumlanabilir. 50. maddede siyah mantarın evin arka kısmında belirmesi, yalnızca yapının fiziksel temellerinin güvenliğini değil, aynı zamanda ev halkının geleceğine dair sembolik bir teminatı da yansıttığı düşünülebilir. 51. maddede evin sağ tarafında

görülen siyah mantar, yoksulluktan zenginliğe geçişin habercisi olarak değerlendirilirken; 52. maddede ise sol tarafta beliren siyah mantar, bireyin toplumsal saygınlık kazanacağına işaret eder.

Kırmızı Mantar

Kırmızı renk antropolojik literatürde kanla ilişkilendirilmiştir (Yıldırım, 2017; Finlay, 2007). Bundan dolayı Eski Mezopotamya kültüründe kırmızı renk, sembolik olarak kanın işaret ettiği olumsuz olayların temsilcisi olmuş olabilir. Özellikle ev, aile ve kutsal mekân gibi ritüel bakımdan arındırılmış alanlarda kırmızı bir oluşumun ortaya çıkması, sadece fiziksel bir bozulma değil, aynı zamanda tanrısal düzenin ihlali olarak algılanmasına neden olmuş olabilir. Bu kehanet serisinde kırmızı mantar iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak 55-67 numaralı metinler miqtu adı verilen kırmızı mantardan bahsetmektedir (Akkadca miqtu sözcüğü köken olarak maqātu “düşmek” fiilinden türemiştir ve “düşmüş şey, yere düşen” anlamına gelir. Kehanet ve tıbbi bağlamlarda ise felaket, uğursuzluk ya da epileptik nöbet gibi “düşme” ile ilişkili durumları ifade eder, CAD/m, 1977). İlgili metin şöyledir (Freedman, 1998):

55. Eğer miqtu adlı kırmızı mantar bir adamın evinde belirirse, o ev yıkıma uğrayacaktır.

56. Eğer miqtu adlı kırmızı mantar bir evin kanadında (ek yapısında) belirirse ev terk edilecektir.

57. Eğer miqtu adlı kırmızı mantar bir kutsal odada belirirse ev terk edilecektir.

58. Eğer miqtu adlı kırmızı mantar bir evin yolunda (giriş yolunda) belirirse, o ev yıkıma uğrayacaktır.

59. Eğer miqtu adlı kırmızı mantar bir pencerede belirirse ev terk edilecektir.

60. Eğer bir adamın evinin sağında miqtu adlı kırmızı mantar varsa ev terk edilecektir.

61. Eğer bir adamın evinin solunda miqtu adlı kırmızı mantar varsa ev terk edilecektir.

62. Eğer bir evde herhangi bir yerde miqtu adlı kırmızı mantar varsa, o kişi bulunduğu kadarını kaybedecektir.

63. Eğer miqtu adlı kırmızı mantarlar bir adamın evini doldurursa, o ev dağılacaktır.

64. Eğer miqtu adlı kırmızı mantarlar bir adamın evinin çatısını doldurursa, dolu tahıl ambarları boşalacaktır.

65. Eğer miqtu adlı kırmızı mantarlar duvarları doldurursa, o ev ne üretirse onu kaybedecektir.

66. Eğer miqtu adlı kırmızı mantar dış duvarlarda belirirse o adamın sağlığı son bulacaktır.

67. Eğer miqtu adlı kırmızı mantar iç duvarlarda belirirse, o evin sahibi görevinden alınacaktır.

Yorum

55-67 numaralı metinler, Eski Mezopotamya kehanet geleneğinde yer alan ve miqtu adlı kırmızı

mantarın evin farklı bölümlerinde belirmesiyle ilişkilendirilen uğursuzlukları konu alır. Mantarın evin içinde, dış duvarlarında, çatısında ya da kutsal odasında ortaya çıkması; evin yıkımı, terk edilmesi, bereketin kaybı, sahibinin görevden alınması veya sağlık kaybı gibi sonuçlara yol açar. Bu ifadeler, hem maddi hem de sosyal düzeyde bir çöküşün habercisidir. miqtu mantarının mekânda yayılması, evin yalnızca fiziki yapısının değil, ritüel saflığının da tehdit altında olduğunu gösterir. Mezopotamyalı bir gözlemci için bu tür bir doğa işareti, tanrısal bir uyarı veya yaklaşan felaketin habercisi olarak okunur ve çoğu zaman bir arındırma ritüeliyle karşılık verilmesi gerekirdi.

68-72. numaralı metinler ise tür belirtmeden kırmızı mantardan bahsetmektedir (Freedman, 1998):

68. Eğer bir adamın yaşam alanında kırmızı mantar varsa, o evde kazanç olacaktır.

69. Eğer bir kutsal odada kırmızı mantar varsa, onun malı paraya çevrilecektir (satılacaktır).

70. Eğer bir girişte kırmızı mantar varsa, o ev terk edilecektir.

71. Eğer sağda ve solda kırmızı mantar varsa, o ev uzun süre yoksullaşacaktır.

72. Eğer kırmızı mantarlar bir evin içini doldurursa o adamın evi dağılacaktır.

Yorum

68’de, kırmızı mantarın bir adamın yaşadığı yerleşim alanında (muhtemelen avlu ya da özel yaşam alanı) belirmesi, kazanç olarak yorumlanır. Bu, kırmızı rengin ve mantarın her zaman uğursuzluk taşımadığını, bazen zenginlik veya maddi fayda ile de ilişkilendirilebileceğini gösterir. Ancak hemen ardından gelen 69’da, aynı kırmızı mantarın kutsal odada bulunması, kişinin mülkünün paraya çevrileceği yani satılacağı anlamına gelir. Burada maddi bir kazanç olabilir ama aynı zamanda zorunlu satış, elden çıkarma ya da kutsal dengenin bozulması gibi olumsuz anlamlar da sezdirilmektedir.

70’te kırmızı mantarın evin girişinde görülmesi, evin terk edileceğini gösterir. Giriş, evin içiyle dışı arasındaki sınır olduğu için burada çıkan mantar, evin korunaksız kaldığını ve düzenin bozulduğunu düşündürür. 71’de mantarın evin sağında ve solunda ortaya çıkması, evin uzun süre yoksullukla karşılaşacağını anlatır. Sağ ve sol yönleri, evin dengesini temsil eder; bu denge bozulduğunda maddi sıkıntılar baş gösterir. 72’de ise mantar evin içini tamamen kaplarsa, bu evin dağılacağı anlamına gelir. Bu durum, bozulmanın artık her yeri sardığını ve geri dönüşün mümkün olmadığını gösterir.

Yeşil Mantar

Yeşil tazelenmenin ve yenilenmenin, renksiz bir kış gününden sonra her tarafın yeşile bürünmesi,

doğurganlık ve gelişimin rengi olmasına yol açmıştır (Akkın ve Ark., 2004). Fakat, Mezopotamya kehanet literatüründe yeşil mantar, doğrudan bir tehlikeyi değil, çevresel bozulmaya işaret eden bir göstergeyi temsil eder. Çoğunlukla nem, çürüme, kokuşma ya da terk edilmişlik gibi durumların belirtisi olarak algılanmış ve bu bağlamda uğursuzlukla ilişkilendirilmiştir (Freedman, 1998):

73. Eğer bir adamın evinde yeşil mantar varsa, evin sahibi neşeyle dolaşacaktır.

74. Eğer kutsal odada yeşil mantar varsa, aynı şey geçerlidir ama bu kez mutsuzlukla.

75. Eğer bir tahıl ambarında yeşil mantar varsa, adamın evinde tahıl kalmayacaktır.

76. Eğer bir giriş yolunda yeşil mantar varsa, o ev yakında terk edilecektir.

77. Eğer girişin açıklığında (kapı eşiğinde) yeşil mantar varsa, o kişi bir koruyucu ruh görecektir.

78. Eğer bir adamın evinin sağında yeşil mantar varsa, o ev fakirleşecektir.

79. Eğer bir adamın evinin solunda yeşil mantar varsa, o evin sahibi ölecektir.

80. Eğer bir adamın evindeki özel odada? yeşil mantar varsa, kazanç olacaktır.

81. Eğer tahıl ambarlarının içinde yeşil mantar varsa, dolu ambarlar boşalacaktır.

Yorum

Metinlerde geçen yeşil mantar, konumuna bağlı olarak farklı ve çoğu zaman çelişkili anlamlar yüklenmiş çok katmanlı bir alamet olarak karşımıza çıkar. Örneğin, bir evin içinde ya da özel bir odada belirmesi ev sahibinin neşeyle dolaşması ya da kazanç elde etmesi gibi olumlu sonuçlarla ilişkilendirilirken; tahıl ambarında veya giriş yolunda görülmesi, ambarların boşalacağı, evin terk edileceği ya da fakirleşme ve ölüm gibi son derece olumsuz sonuçlarla bağlantılandırılır. Özellikle kapı eşiğinde belirmesi, koruyucu bir ruhun görülmesiyle ilişkilendirilerek kehanete apotropaik bir boyut kazandırır.

Mantarın Biçim ve Parlaklığına Dair Kehanetler

Mantarın yalnızca rengi (beyaz, siyah, kırmızı, yeşil) ya da evin hangi bölümünde belirdiği değil, aynı zamanda yüzeyinin görünüm özellikleri de kehanet geleneğinde dikkate alınan unsurlar arasında yer almıştır. Yüzeyin parlaklığı, alçıya benzerliği, ışık saçması ya da boynuzla benzer çıkıntılar göstermesi gibi ayrıntılar farklı anlamlarla ilişkilendirilmiştir. Bu durum, kahinlerin mantarı en ince ayrıntısına kadar gözlemleyerek yorumladıklarını ve doğa olaylarını bütünsel bir şekilde anlamlandırma eğilimi gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Kehanet serisinin 86–92. maddelerinde bu durum açık biçimde görülmektedir (Freedman, 1998):

86. Eğer bir mantar sürekli çıkıntılar yaparsa, saray o ev üzerinde hak iddia edecektir.

87. Eğer bir mantarın yüzeyi alçı gibi parlaksa, o ev dağılacaktır.

88. Eğer bir mantarın yüzeyi ışık gibi parlaksa, kardeşler evi paylaşacaklardır.

89. Eğer bir mantarın yüzeyi ... gibiyse, arkadaşlar ayrılacaklardır.

90. [Eğer] bir mantarın yüzeyi bir tanrının boynuzu gibiyse, erkek ve kadın hizmetçiler ölecektir.

91. [Eğer bir mantarın] yüzeyi [...] ve beyazsa, saray o eve el koyacak ve onu başkasına verecektir.

92. [Eğer bir mantar] ... [...], o evin tanrısı onu takip edecek; ev dağılacaktır.

Yorum

Söz konusu maddeler, mantarın yüzeysel özelliklerinin evin kaderiyle ilişkilendirilerek, bunun saray ve tanrıların müdahalesi çerçevesinde yorumlandığını ortaya koymaktadır.

Mantar Kehanetine Karşı Ritüel Uygulaması

Mantarın uğursuz bir alamet olarak belirmesi durumunda, Mezopotamya ritüel geleneği bu kötücül etkilerin bertaraf edilmesi amacıyla belirli arındırıcı ve apotropaik uygulamaları devreye sokmuştur. Bu tür ritüeller, yalnızca bireyin değil, evin ve topluluğun kozmik düzlemdeki bütünlüğünü korumayı hedefleyen sistematik müdahale biçimleri olarak yapılandırılmıştır. Bu bağlamda en işlevsel ritüel türlerinden biri, *namburbi* adı verilen kehanetten arındırma törenleridir.

namburbi ritüelleri, gerçekleşmemiş fakat potansiyel olarak tehlike arz eden bir kehanetin etkilerini ortadan kaldırmak üzere uygulanmaktaydı. Başka bir deyişle önceden haber verilen uğursuz tehdidini ortadan kaldırmada etkili olacak dini ve büyü ayinlerdir (Caplice, 1965). Bu ritüeller, özellikle doğada gözlemlenen olağandışı belirtiler sonrasında uygulanırdı. Mantar kehanetlerinde olduğu gibi, kötü alametin fiziksel mekânda (duvarda, kapıda, kutsal odada) görülmesi durumunda, kehanetin gerçekleşmesine izin verilmeden arındırıcı ritüel başlatılırdı.

Bu ritüeller çoğunlukla gece, belirli ay evrelerinde ya da belirlenmiş günlerde gerçekleştirilirdi. Belirli nesnelere (örneğin bronz hançer, su, kil, bitki özleri) kullanılarak yapılan sembolik müdahaleler, evin duvarlarından alınan mantar izlerinin kazınıp nehre atılması gibi uygulamalarla doğrudan bağlantılıydı. Böylece kötü kaderin temsilcisi olan mantar izleri fiziksel olarak ortamdaki uzaklaştırılır, metafizik düzlemde de tanrılara hitap edilerek düzen yeniden tesis edilmeye çalışılırdı.

Asur Kraliyet Arşivlerinden SAA 13, 71 Nergal-Şarrani'nin Nabû tapınağı ve depolarda beliren mantarlarla ilgili gözlemlerini rapor eder. Tapınak avlusunda görülen kamunû, depo duvarlarında çıkan katarru mantarları kötü alamet olarak yorumlanır. Bu

durum, Mezopotamya'da çevresel anormalliklerin uğursuz işaret sayıldığını ve dini ritüellerle karşılık verildiğini gösterir. Nergal-šarrani, bunun için bir apotropaik dua bulunduğunu ve ertesi gün Adad-šumu-uşur'un ritüeli uygulayacağını bildirir: "Krala, efendim: Hizmetkârınız Nergal-šarrani'den. Krala, efendim, sağlık dilerim. Nabû ve Marduk kralı, efendimi kutsasın. Nabû tapınağının iç avlusunda kamunû mantarı, merkezi depoların duvarlarında ise katarru mantarı ortaya çıkmıştır. Bunlara karşı bir apotropaik dua bulunmaktadır ve Adad-šumu-uşur yarın bir ritüel gerçekleştirecektir. Bu ritüelin her ikisini birlikte yapması gerekmektedir" (SAA 13,71). K157 + K2788513/ KAR n20 (VAT 9305)514/ LKA n1 16 (VAT 10036)515/ CT 40, Pl. 18,93-95516 envanter numaralı metinlerde ritüel, evde ortaya çıkan mantarın uğursuz etkilerini gidermek için uygulanır. Sabah dört sancak dikilir, akşam Ea ve Asalluḫi için sunak kurulur, ekmek, bira ve tütüsü sunulur. Sünger temizlenip kutsal malzemelerle arındırılır veya kalıntılar nehre bırakılır. Tanrılara kurban sunulur, dualar eşliğinde kötülüklerin nehirle uzaklaştırılması istenir. Ritüeli yapan kişi yedi kez nehre dalar, Malzemeler yeniden kullanılmaz, kapılar yağla kutsanarak uğursuzluk tamamen giderilir (Maul, 1994).

Tartışma

Elde edilen sonuçlar, *šumma ālu* serisinin özellikle on ikinci tabletinde mantarın kehanet geleneğinde ayrıcalıklı bir gözlem nesnesi olarak öne çıktığını göstermektedir. Mantar, yalnızca doğal bir oluşum değil,

aynı zamanda doğa-insan-toplum ilişkilerinin yorumlandığı bir sembol alanı hâline gelmiştir. Farklı renklerde, mekânsal konumlarda ve yüzeysel biçimlerde belirmesi, onun kehanet metinlerinde çok katmanlı anlamlarla yüklendiğini ortaya koymaktadır. Mantarın mekânsal bağlamda evin içi, dışı, girişleri, kutsal alanları veya tahıl ambarlarıyla ilişkilendirilmesi, bireysel kaderin ötesinde aile düzeni, toplumsal bağlar ve mülkiyet ilişkilerine dair sonuçlar üretmiştir. Benzer şekilde, yüzey özelliklerine dair ayrıntılı tasvirler parlaklık, alçı benzerliği, ışık saçması veya boynuz biçimi mantarın görünüşünün de geleceğe yönelik yorumlarda belirleyici olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla mantar, Mezopotamya düşünce dünyasında gözlemlenen bir bitki olmamakla birlikte hem ev içi düzenin hem de daha geniş toplumsal ve kozmik düzenin sembolik bir göstergesi olarak işlev görmüştür.

Yazar Katkıları

Bu çalışma tek yazarlı olup, tüm bilimsel katkılar yazara aittir.

Çıkar Çatışması

Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (Aydanur Kocabıçak)

Kaynaklar

- Akkin, C., Eğrilmez, S., Afrashi, F. (2004). Renklerin insan davranış ve fizyolojisine etkileri. *Turkish Journal of Ophthalmology*, 274-282.
- Caplice, R. (1965). Namburbi texts in the British Museum. I. *Orientalia*, 34(2), 105-131.
- Cole, S. W., & Machinist, P. (1998). *Letters from Assyrian and Babylonian priests to kings Esarhaddon and Assurbanipal* (State Archives of Assyria, Vol. 13). Helsinki: Helsinki University Press.
- Duman, G., & Sarper, F. (2023). Fonksiyonel bir gıda olarak yenilebilir mantarlar: Mutfak şeflerinin kullanma ve bilgi durumlarının incelenmesi. *Aydın Gastronomy*, 7(1), 43-56.
- Erim, G. (2000). Renk algılamaları ve psikolojik etkileri üzerine test ve sonuçları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 19-29.
- Finlay, V. (2007). *Renkler: Boya kutusunda yolculuklar* (K. Emiroğlu, Çev.). Ankara: Dost Yayınevi.
- Freedman, S. M. (1998). If a City is Set on a Height. *The Akkadian Omen Series, Vol. 1: Tablets* 1-21.
- Guinan, A. (1989). The Perils of High Living: Divinatory Rhetoric in Šumma Alu. *DUMU. E*, 2, 227-235.
- Guinan, A. K. (1996). Left/right symbolism in Mesopotamian divination. *State Archives of Assyria. Bulletin*, 10(1), 5-10.
- Hunger, H., & Pingree, D. E. (1999). *Astral sciences in Mesopotamia* (Vol. 44). Brill.
- Maul, S. M. (1994). *Zukunftsbewältigung: Eine Untersuchung altorientalischen Denkens anhand der babylonisch-assyrischen Löserituale (Namburbi)*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern.
- Roth, M. T., Biggs, R. D., Brinkman, J. A., Civil, M., Farber, W., Reiner, E., & Stolper, M. W. (Eds.). (1977). *The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago* (Vol. 10, M/1, xxiv + 441). Oriental Institute of the University of Chicago.
- Schumann, A., Sazonov, V., Töyräänvuori, J. (2024). Algebraic Structure of Ancient Mesopotamian Omens. *Folklore*, 93, 63-78.
- Yıldırım, C. (2017). Rengin Arkeolojisi–Kırmızının Simge Tarihi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 3(3), 1-9.